

1. Učební osnovy

1.1. Umění a kultura

Charakteristika vzdělávací oblasti

Oblast Umění a kultura je zastoupena Hudebním oborem, Výtvarným oborem a společným vzdělávacím obsahem integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace.

Hudební obor vede žáka k porozumění hudebnímu umění. Vzdělávací obsah Hudebního oboru proto tvoří tři vzájemně provázané a podmíněné okruhy činností – produkce, recepce a reflexe, které žákovi umožňují hudebně se projevat jak při individuálních, tak i skupinových aktivitách, poznávat zákonitosti hudební tvorby, seznamovat se s různými funkcemi hudby, hodnotami a normami v umění, porozumět sdělením přenášeným hudebním jazykem, vytvářet hodnotící soudy o znějící hudbě apod., tedy pronikat do podstaty hudby.

V produkci nalézají uplatnění vokální, instrumentální a hudebně pohybové činnosti mající charakter nejen reprodukční, ale také výrazně kreativní. V nich žáci rozvíjejí své hudební schopnosti a upevňují získané vědomosti a reprodukční a produkční dovednosti. Součástí těchto činností je hlasový výcvik spojený s intonací, práce s rytmem, hra a tvorba instrumentálních doprovodů, pohybových etud.

Při recepci si žáci prostřednictvím poslechových činností uvědomují a ověřují působení znějící hudby. Hudba zde vystupuje v „instruktivní podobě“ a umožňuje vyvozovat nové hudebně teoretické poznatky a dávat je do souvislostí s poznatky již získanými (např. poznávání typických hudebně výrazových prostředků a jejich užití ve skladbě apod.).

Reflexe jako třetí, vysoce „syntetizující“ hudební činnost (v triádě produkce – recepce – reflexe), znamená nejvyšší stupeň poznávací činnosti umožňující „komplexní interpretaci hudebního díla i hudebních objektů“. Tato „komplexní interpretace“ obnáší zařazování znějící hudby do uměleckého období, určování stylu, žánru, formy díla, vytváření hodnotících soudů, zabývání se zvláštnostmi přístupu k interpretaci hudebního díla, významem a poselstvím díla vzhledem k určité umělecké a historické epoše, problematikou „konzumace“ hudby vzhledem k jejímu funkčnímu zařazení, problematikou „uměleckého provozu“ apod.

Výtvarný obor navazuje svým obsahem a cíli na Výtvarnou výchovu v základním vzdělávání a vede žáka k uvědomělému užívání vizuálně obrazných prostředků na úrovni smyslových dispozic a na úrovni subjektivně osobnostní a sociální.

Výtvarný obor pracuje s vizuálně obraznými znakovými systémy (s obrazem, sochou, designem, vzhledem krajiny, architekturou, stylem oblečení, filmem, novými médii apod.), které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. V oblasti osobnostní jsou specifickým nástrojem prožívání a poznávání, v sociální oblasti jsou nástrojem komunikace a vzájemné spolupráce. Vizuálně obrazné znakové systémy zahrnují jak znakové systémy výtvarného umění různých etap a stylů, tak i ostatní produkty vizuální kultury.

Pojetí vizuálně obrazných znaků je z principu pojetím tvořivým, vyplývajícím z porovnání dosavadních a aktuálních zkušeností, předpokládajícím experimentální fázi vzniku těchto znaků a jejich ověřování poznáváním a komunikací. Z těchto pozic Výtvarný obor přistupuje k uměleckému procesu v celistvosti umělecké tvorby, recepce a interpretace.

Vzdělávací obsah Výtvarného oboru je vnitřně členěn do dvou základních okruhů pojímaných v kontextech historických a sociokulturních, v jejich vývoji a proměnách.

První okruh představují Obrazové znakové systémy umožňující vytváření aktivních, individuálně založených postojů k obsahům obrazové komunikace. Při tvorbě využívá vizuálně obrazná vyjádření vlastní, umělecká i uplatňovaná v běžné komunikaci (včetně užití dostupných technologických prostředků, jako je fotografie, video, film, ICT). Obrazové znakové systémy umožňují reflektování osobního místa žáka ve světě vizuální kultury jako vnímatele, interpreta a jako tvůrce komunikačního obsahu s uvědoměním si oblasti jeho účinku.

Druhý okruh představují Znakové systémy výtvarného umění umožňující žákovi osobní účast a aktivní vstupování do výtvarného uměleckého procesu. Reflektování vlastních prožitků, postojů a zkušeností získaných prostřednictvím experimentálního přístupu k uměleckým vizuálně obrazným prostředkům. Na tomto základě si vytváří přehled o vizuálně obrazných vyjádřeních jednotlivých směrů výtvarného umění, zejména od konce 19. století do současnosti

Vzdělávací obsah je realizován prostřednictvím tvůrčích činností, v jejichž očekávaných výstupech se propojují hlediska tvorby, recepce a interpretace tak, aby se dále rozvíjela smyslová citlivost, uplatňovala žákova subjektivita a ověřovaly se komunikační účinky vizuálně obrazného vyjádření.

Při těchto tvůrčích činnostech se pracuje jak se znaky s ustáleným významem, tak se znaky, jejichž význam se vytváří a proměňuje. Výtvarný obor spolupracuje s obory, které rozvíjejí obraznost dalšími specifickými prostředky (hudba, literatura, dramatické obory aj.).

Vzdělávání v této oblasti kromě hlubšího poznání výtvarného, hudebního a dalších druhů umění vede žáka k reflektování uměleckého procesu v jeho celistvosti a uměleckých oborů v jejich vzájemných vazbách a přesazích. Takto pojímané vzdělávání je rozvíjeno tématem Umělecká tvorba a komunikace, které má integrativní charakter. Vzdělávací obsah tématu umožňuje žákovi pochopit základní principy umělecké tvorby a procesu komunikace v umění a prohlubuje jeho schopnost reflexe umění a kultury jako celku. Téma Umělecká tvorba a komunikace je povinným vzdělávacím obsahem a musí být do ŠVP zařazeno tak, aby každý žák dostal možnost se s ním seznámit.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznávání a porozumění umění prostřednictvím soustředěné a vědomé reflexe a vlastní tvorby, sledování a hodnocení umění na pozadí historických, společenských a technologických změn;
- chápání umění jako specifického a nezastupitelného způsobu komunikace probíhající mezi všemi účastníky uměleckého procesu, k schopnosti odlišovat podstatné znaky jednotlivých druhů umění na základě porovnávání a uvědomování si jejich shodností a odlišností;
- užívání jazyka umění jako prostředku k vyjádření nejrůznějších jevů, vztahů, prožitků, emocí a představ a k schopnosti svůj způsob vyjádření hodnotit, porovnávat a nabízet ostatním členům society;
- aktivnímu podílení se na vytváření vstřícné a podnětné atmosféry (na základě porozumění, tolerance, ale i kritičnosti) pro poznávání a porozumění kulturním hodnotám, projevům a potřebám různorodých sociálních skupin, etnik a národů a na vytváření pozitivního vztahu ke kulturnímu bohatství současnosti i minulosti;
- uvědomování si vlivu výchovy a vzdělání na rozvoj tvořivé osobnosti v roli tvůrce, interpreta a recipienta a na kvalitu její účasti v uměleckém procesu.

1.1.1. Estetická výchova

Obsahové vymezení

Vyučovací předmět Estetická výchova vychází ze společného vzdělávacího obsahu integrujícího tématu Umělecká tvorba a komunikace pro obor hudební a výtvarný (stanoveného RVP G). Navazuje na RVP – ZV.

Do hodin Estetické výchovy jsou zařazeny některé okruhy průřezových témat: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Mediální výchova.

Společný vzdělávací obsah hudebního i výtvarného oboru obsahuje základy vývoje umění, seznamuje žáky s jednotlivými uměleckými obory a jejich variantami. Snahou je, aby žáci získali všeobecný kulturněhistorický přehled a dokázali se orientovat v umění jak starším, tak dnešní doby. Předmět se snaží předložit souvislosti se současným životním stylem. Vyučovací předmět má též funkci formativní, pomáhá vytvářet hodnotovou orientaci žáků. Vzdělávací obsah tématu umožňuje žákovi pochopit základní principy umělecké tvorby a procesu komunikace v umění a prohlubuje jeho schopnost reflexe umění a kultury jako celku.

Tento vyučovací předmět spolupracuje zejména s Dějepisem, ale i s ostatními společenskovědními předměty, jako jsou Český jazyk a literatura, Základy společenských věd, doplňuje je a navazuje souvislosti.

Časové a organizační vymezení

Předmět Estetická výchova se vyučuje v jednom pololetí druhého ročníku pětiletého dálkového studia (viz učební plán předmětu).

Výuka předmětu je založena především na výkladu a domácí přípravě. Učitel různými metodami ověřuje získané dovednosti žáka i jeho vědomosti (ústní zkouška, ale i písemný test, samostatná interpretace zadaného úkolu, kontrola domácí přípravy).

Studenti se během výuky nedělí na skupiny, výuka není vázána na odbornou učebnu.

Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

Učitel

- zadává žákům samostatnou i domácí práci tak, aby tvořivě využívali informace z literatury, internetu, tisku, uměleckých časopisů a dalších zdrojů, aby informace třídili, kriticky hodnotili

- vede žáky k propojování nových informací s již dříve nabytými informacemi

Kompetence k řešení problémů

Učitel:

- zadává úkoly způsobem, který nutí žáky hledat informace i řešení a umožňuje volbu různých postupů

Kompetence komunikativní

Učitel:

- vytváří dostatek prostoru pro střetávání a komunikaci různými formami

- dohlíží na dodržování etiky komunikace (naslouchání, respektování originálních, odlišných názorů)

Kompetence sociální a personální

Učitel:

- vede žáky k vyjádření vlastního názoru, pocitu a k toleranci názoru druhých
- vede žáky ke sledování kulturních událostí v jejich životě

Kompetence občanské

Učitel:

- umožňuje žákům poznat naše národní tradice a kulturní dědictví a pochopit jejich význam
- vytváří pozitivní vztah k uměleckým dílům

Kompetence k podnikavosti

Učitel:

- pomáhá sledovat žákův talent, umělecké cítění v souvislosti s okolním světem a jeho další budoucností

Učební plán předmětu

Ročník	II
Dotace	0 25
Povinnost (skupina)	povinný
Dotace skupiny	0

Průřezová témata

Vzdělávací předmět jako celek pokrývá následující PT:

- MEDIÁLNÍ VÝCHOVA:
 - Uživatelé
- VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH:
 - Žijeme v Evropě

2. ročník - dotace: 0,25

Základní charakteristika umění

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● vysvětlí umělecký znakový systém jako systém vnitřně diferencovaný a dokáže v něm rozpoznat a nalézt umělecké znaky od objevných až po konvenční 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlení termínu, typy a druhy umění, základní rozdíl mezi jednotlivými uměními -vývoj umění, umění a společnost, stručný nástin vývoje umění obecně - znaková podmíněnost chápání světa – znakové systémy jednotlivých druhů umění

Nejvýznamnější styly a éry

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> ● objasní podstatné rysy magického, mytického, univerzalistického, modernistického přístupu k uměleckému procesu, dokáže je rozpoznat 	<ul style="list-style-type: none"> - základní datace - souvislosti a rozdíly - základní pojmy

<p>v současném umění a na příkladech vysvětlí posun v jejich obsahu</p> <ul style="list-style-type: none"> • objasní podstatné rysy aktuálního (pluralitního, postmodernistického) přístupu k uměleckému procesu a na základě toho vysvětlí proces vzniku a obecného vkusu estetických norem • dokáže vystihnout nejpodstatnější rysy dnešních proměn a na příkladech uvést jejich vliv na proměnu komunikace v uměleckém procesu 	<p>- historické proměny pojetí uměleckého procesu (magický, mytický, univerzalistický, modernistický a postmodernistický, pluralitní model umění)</p> <p>- umění a současnost</p>
---	---

průřezová témata

VMEGS: ŽE

Umělecký proces

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • vědomě uplatňuje tvořivost při vlastních aktivitách a chápe ji jako základní faktor rozvoje své osobnosti; dokáže objasnit její význam v procesu umělecké tvorby i v životě • na příkladech vysvětlí umělecký výraz jako neukončený a nedefinitivní ve svém významu; uvědomuje si vztah mezi subjektivním obsahem znaku a významem získaným v komunikaci 	<p>- umělecký proces a jeho vývoj – vliv uměleckého procesu na způsob chápání reality; dynamika chápání uměleckého procesu – její osobnostní a sociální rozměr</p> <p>- prezentace uměleckého díla</p>

Umění jako komunikace

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • vysvětlí umělecký znakový systém jako systém vnitřně diferencovaný a dokáže v něm rozpoznat a nalézt umělecké znaky od objevených až po konvenční • na příkladech vysvětlí umělecký výraz jako neukončený a nedefinitivní ve svém významu; uvědomuje si vztah mezi subjektivním obsahem znaku a významem získaným v komunikaci 	<p>- úloha komunikace v uměleckém procesu – postavení umění ve společnosti, jeho historické proměny; umělecká a mimoumělecká znakovost; umění jako proces tvorby nových, sociálně dosud nezakotvených znaků; role umělce v societě; publikum a jeho účast v uměleckém procesu; sociální a technologické proměny dneška (nové technologie, nové umělecké disciplíny a jejich obsahy) a jejich vliv na úlohu komunikace v uměleckém procesu</p>

Recepce umění

výstupy	učivo
<ul style="list-style-type: none"> • uvědomuje si význam osobně založených podnětů na vznik estetického prožitku; snaží se odhalit vlastní zkušenosti i zkušenosti s uměním, které s jeho vznikem souvisejí 	<p>- role subjektu v uměleckém procesu – smyslové vnímání a jeho rozvoj; předpoklady tvorby, interpretace a recepce uměleckého díla; mimovědomá a uvědomělá recepce uměleckého díla; tvořivá osobnost v roli tvůrce, interpreta a recipienta</p>

• vysvětlí, jaké předpoklady jsou zapotřebí k recepci uměleckého díla a zejména k porozumění uměleckým dílům současnosti	- reklama - kýč
průřezová témata	
OSV: PRVO MeV: UMPVM, RMMD	